

ЮНЕСКО та престижних галереях багатьох великих міст Європи, у форматах численних авторських тематичних альбомів.

Збагачений цією любов'ю і професійною пристрастю до рідного міста, світлої пам'яті Василь Пилип'юк — художник Міжнародної федерації фотомистецтва, президент видавничого підприємства «Світло і Тінь», професор Львівської національної академії мистецтв — зробив неоціненний внесок у скарбницю української духовності. За це йому довічна шана і дяка!

Світлана ШУМАКОВА

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК КОНСТРУКТИВНА МЕТОДОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ НОВИХ ТРАКТУВАНЬ І ОФОРМЛЕННЯ ПРЕДМЕТНОГО ПОЛЯ ТЕАТРОЗНАВЧОГО ЗНАННЯ

Вітчизняна наука про театр, проходячи складний шлях становлення власного операційного наукового інструментарію пізнання, нині актуалізує нові трактування та теоретичні новації в контексті методологічних стратегій, зокрема міждисциплінарної, що стало набуває самодостатніх обрисів. Понад те, нинішній етап розвитку науки про театр, позначений новим розумінням явищ сучасних сценічних практик, потребує нових дослідницьких ракурсів, стрункості та предметності відображення аналітичної думки, позиціонування в наявному методологічному полі традицій вивчення сучасного сценічного мистецтва в міждисциплінарних вимірах, що відверто мало спостерігаються в академічному середовищі. Питання методології театру, здавалося б, лежить на поверхні, однак те, що досі практично фрагментарним залишається систематизоване осмислення сценічного мистецтва в міждисциплінарних вимірах як конструктивних стратегіях досліджень, само собою є показовим.

Сучасні сценічні практики постають простором безперервного пошуку та експерименту, сценічних парадоксів та інноватики мистецьких рішень, що нерідко здатний приголомшити. Виявлення специфічних ознак процесів еволюції, що виділяють детермінанти мінливості сценічної мови в усьому різноманітті сценічних форм, а також

моделювання структури історичної динаміки, що враховує усі рівні та сторони багатоскладового процесу розвитку сценічного мистецтва, вирішує розробку методологічних принципів, що розширюють горизонти досліджень.

Аналіз миттєвого сценічного мистецтва, як відомо, є слабо придатним до формалізації, а сучасна мистецтвознавча наука відстає від художніх пошуків практиків, відповідно, історична спадщина сценічних підмостків, з одного боку, зберігає дослідні лакуни, з іншого, — викликає жваву полеміку щодо власних формоутворювальних установок.

Крім того, тенденція прояву термінологічної розмитості, переваженості дефініцій архаїчної чи нововинайденої понятійної надмірності з розширенням смислових меж вихідних понять до безмежності постає наявним прагненням до «афористичності». Подолання на шляху дослідницького пошуку названих складнощів у контексті оформлення предметного поля театрознавчого знання, його категоріально-понятійного апарату в міждисциплінарних межах, не обтяженого усталеним дисциплінарним догматизмом, може розширити діапазон інтерпретацій і поглибити розуміння категоризації.

Створення понятійної бази, що інтегрує операційний інструментарій суміжних областей, дасть змогу вкоренити театральне знання в актуальній нині міждисциплінарності, яка визначає принципово важливу змістовну ємність і методологічну «поліфонію», що веде до підвищення впорядкованості знання, зведення до мінімуму непророблених лакун та уточнення фреймів. По-новому бачиться і проблема дослідницького підходу, яка потребує такої його експлікації, за якої підхід перетворюється на гнучку, поліваріантну систему, що дає змогу організувати взаємодію різних методологічних рівнів. Як посередня ланка може виступати певний корелят філософії, культурології, мистецтвознавства, естетики та інших гуманітарних наук. У вивченні сучасних сценічних практик із синтезуючим науковим студіюванням конструктивною методологічною канвою міркувань можна вважати пріоритет культурологічного погляду як відображення міждисциплінарності дослідницького поля та універсальності методологічного потенціалу у єднанні з мистецтвознавчими та театрознавчими пошуковими формами.

Міждисциплінарність постає відображенням тенденції до синтезу знань, здобутого в межах окремих наукових дисциплін, між

якими передбачається наявність певних зв'язків, що розширює концептуальні та методологічні горизонти театрознавчої науки, поряд із дисциплінарною його організацією, посилюючи її спеціалізацію завдяки зовсім іншому оцінному інструментарію. Методологічна міждисциплінарність не має односпрямованого характеру із заздалегідь передбачуваним результатом, а є націленою на виявлення зв'язків між теоріями з метою констатації істинності, адекватності результату, що, безумовно, є більш конструктивним, ніж проста теоретична аргументація.

Театрознавча методологічна стратегія на тлі міждисциплінарного фокуса характеризується продукуванням нового знання, чітко вираженим аналітичним, на протигагу описовому погляду та стереотипізації пізнавальних дій театрознавства, нерідко супроводжуваних спрощенням підходів до мистецтва театру, неадекватним сприйняттям методологічних інновацій, втратою чуйності до дослідницької новизни.

Відповідно, методологічна міждисциплінарність є платформою, на основі якої вибудовується когнітивна цілісність, задаючи інтерпретаційне бачення явищ, фактів та подій театральної історії, їхнього емпіричного, раціонально-логічного обґрунтування, що виступає науковою підставою їхнього цілісного аналізу, визначення конкретики науково-дослідницької розвідки, її цільової орієнтації, процес відбору фактологічного матеріалу, закладення аксіологічних параметрів оцінки досліджуваних явищ.

Міждисциплінарний нахил театрознавчих трактувань дає змогу конструювати єдність різноспрямованих даних, призводячи до виникнення зовсім нових, плідних концепцій, що розширюють та поглиблюють наявний корпус наукового знання театрознавства. Міждисциплінарна методологічна стратегія театрознавства має істотні переваги евристичного потенціалу, однак може завести, внаслідок надмірної захопленості нею, і в своєрідній теоретичній кут.

Варто враховувати, що майже цілковита відсутність зіставлень науково-теоретичних студіювань із проблеми міждисциплінарного фокуса театрознавства потребує дослідницької обережності та меншої категоричності, загрози зведення до простих вербальних запозичень концептуальних схем та понять інших дисциплін без належного занурення у проблемну специфіку театрознавчого пізнання. Отже, у світлі того, що сучасна епоха завдала нищівного удару по

замкнутості і самодостатності методології театрознавства як самодостатньої, актуалізуючи прагнення до синтезу знання міждисциплінарної методології (поряд із звично дисциплінарною її організацією, яка зберігається), активно просувається формування синтезованості проблемно-фахової аналітики, розробки метамови мистецтва театру, що стверджує парадигму цілісності, звернення до нових теоретичних схем та концепцій. Через багатомірність міждисциплінарних методологічних стратегій модифікується історико-теоретичний дискурс театру, що надає можливість театрознавчій науці проникати в раніше закриті для неї зони знання, виходити на новий якісний рівень науково-теоретичних осмислень та обґрунтувань, тобто виявляти нові грані, глибше усвідомити сутність та суспільно-історичний і культуротворчий потенціал театральних подій і явищ у найширшому сенсі цього слова, експериментувати з історико-теоретичним матеріалом.

Водночас одним із важливих питань постає доля самої театрознавчої науки в контексті її спрямованості до міждисциплінарної методології, що ніяк не є посиленням театрознавчого знання як єдиного організму, оскільки набуває сили високий рівень його диференціації.

Цілком ймовірною стає можливість дійти міркувань про те, що звичний «міф» про винятковість монодисциплінарності театрознавства через особливу багатомірність і складність об'єктів дослідження (миттєвості сценічного дійства) може бути здоланим — театрознавча наука може бути «децентралізованою», сприяючи набуттю широкого простору для театрознавчої думки, яка постійно шукає відповіді щодо еволюційного поступу сценічних форм.

Наслідком релевантного долучення міждисциплінарності в методологічні стратегії театрознавства може стати вихід за межі панівних стереотипів, звичних і дещо застарілих дослідницьких традицій. Однак міждисциплінарний фокус буде успішним лише в тому випадку, якщо він спирається на ідеї, які реально перетинаються в дисциплінарних межах.

Отже, міждисциплінарність методологічних стратегій театрознавства зумовлює:

– вирішення нових наукових проблем, що надає змогу не просто пояснювати, а передбачити виникнення інноваційних сценічних практик, подій та явищ театральної історії, які з колишніх позицій було неможливо передбачати та пояснити;

– відкриття шляхів розробки нових дослідницьких підходів і методів, визначення пріоритетних науково-дослідницьких розвідок театрознавства.

Міждисциплінарність театрознавчої методології долучає концептуально-категоріальні інтегративні зв'язки всіляких рівнів і «дослідницьких координат», тяжіє до сталого розвитку змісту науки про театр, тобто стає методологією поступу, оновлення, перетворювальної енергії самої системи театрознавчого знання, орієнтиром варіативних змістовно-аспектних зіставлень, глибинного розуміння та обґрунтування сутності, структури театральної фактології як оформлення власного предметного поля й прогностики розвитку театраль-ного процесу.

На рівні міждисциплінарних взаємодій театрознавство суттєво оновлює теоретико-методологічне підґрунтя, що, зрештою, є визначальним у контексті більш адекватним історичним реаліям узагальненням щодо тих чи інших еволюційних трансформацій мистецтва театру та їхню сутнісно-змістовну інтерпретацію.

Отже, методологічна стратегія міждисциплінарності театрознавства, не претендуючи на всеосяжний характер та відміну дисциплінарної спеціалізації, що склалася раніше, може сприяти принциповому розширенню засобів науково-теоретичної інтерпретації з величезним пізнавальним потенціалом щодо сценічних практик, виявленню концептуальних засад їхнього перспективного розвитку.